Qabul qilindi: 19-oktabr 2026-yil • Ma’qullandi: 25-oktabr 2026-yil • Nashr qilindi: 02-noyabr 2026-yil

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI 1C PLATFORMASI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI

Ibroximova Hayitxon Mirzoxidjon qizi
Andijon davlat texnika institute
Axborot tizimlari va texnologiyalari yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya. Maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarda buxgalteriya hisobini yuritishning o‘zgarib borayotgan shart-sharoitlari tahlil qilinadi. 1C:Buxgalteriya platformasining funksional imkoniyatlari, uni amaliyotga joriy etishda yuzaga keladigan muammolar va hisob jarayonlarini takomillashtirish yo‘nalishlari yoritilgan. Tadqiqot davomida hisob ma’lumotlarining yagona bazada jamlanishi, birlamchi hujjatlarning elektron aylanishi, soliq hisobotlarini avtomatik shakllantirish hamda xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o‘tish jarayonida platformadan foydalanish masalalari ko‘rib chiqildi. Maqola so‘ngida korxonalar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: buxgalteriya hisobi, raqamli iqtisodiyot, 1C:Buxgalteriya, avtomatlashtirish, hisob siyosati, elektron hujjat aylanishi, moliyaviy hisobot, XMHS.

Аннотация. В статье рассматриваются условия ведения бухгалтерского учёта на предприятиях в условиях цифровой экономики. Проанализированы функциональные возможности платформы «1С:Бухгалтерия», проблемы её внедрения и направления совершенствования учётных процессов. Рассмотрены вопросы единой информационной базы, электронного документооборота, автоматического формирования налоговой отчётности и использования платформы при переходе на международные стандарты финансовой отчётности. Сформулированы практические рекомендации для предприятий.

Ключевые слова: бухгалтерский учёт, цифровая экономика, 1С:Бухгалтерия, автоматизация, учётная политика, электронный документооборот, финансовая

отчётность, МСФО.

Abstract. The article examines the changing conditions of accounting at enterprises in the digital economy. It analyses the functional capabilities of the 1C:Accounting platform, the problems encountered during its implementation, and the directions for improving accounting processes. The study covers the consolidation of data in a single database, electronic document flow, automatic generation of tax reports, and the use of the platform during the transition to International Financial Reporting Standards. Practical recommendations for enterprises are proposed.

Keywords: accounting, digital economy, 1C:Accounting, automation, accounting policy, electronic document flow, financial reporting, IFRS.

Kirish

So‘nggi yillarda butun dunyoda iqtisodiy jarayonlarning raqamlashtirilishi tezlashib, korxonalar faoliyatining deyarli barcha sohalariga axborot-kommunikatsiya texnologiyalari kirib bormoqda. Bu jarayon buxgalteriya hisobiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda. Qog‘oz hujjatlar asosida, qo‘lda yuritiladigan hisob tizimi o‘rnini avtomatlashtirilgan dasturiy platformalar egallamoqda. Natijada hisob ma’lumotlarining aniqligi, olinish tezligi va tahliliy qiymati sezilarli darajada oshmoqda.

O‘zbekiston Respublikasida ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan. «Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasi iqtisodiyot tarmoqlarida raqamli texnologiyalarni keng joriy etishni nazarda tutadi. Soliq ma’muriyatchiligida elektron hisob-fakturalar, onlayn hisobot topshirish va elektron to‘lov tizimlarining yo‘lga qo‘yilishi korxonalardan hisob yuritishda zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanishni talab qilmoqda. Shuningdek, Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (XMHS) bosqichma-bosqich o‘tish moliyaviy ma’lumotlarni to‘plash va tizimlashtirishga bo‘lgan talablarni yanada murakkablashtirmoqda.

Respublikamizdagi ko‘plab korxonalarda buxgalteriya hisobini yuritish uchun 1C platformasi asosidagi dasturlar keng qo‘llaniladi. Biroq amaliyotda dasturdan to‘liq foydalanilmaslik, hisob siyosati va dastur sozlamalari o‘rtasidagi nomuvofiqlik,

xodimlarning malakasi yetarli emasligi hamda ma’lumotlar xavfsizligiga yetarlicha e’tibor berilmasligi kabi muammolar uchraydi. Shu sababli 1C platformasi imkoniyatlarini raqamli iqtisodiyot talablari nuqtayi nazaridan o‘rganish va hisobni takomillashtirish yo‘nalishlarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi — raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarda buxgalteriya hisobini 1C platformasi asosida yuritishning mavjud holatini baholash va uni takomillashtirishning amaliy yo‘nalishlarini asoslashdan iborat.

Qo‘yilgan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

– raqamli iqtisodiyotning buxgalteriya hisobiga ta’sirini nazariy jihatdan asoslash;

– 1C platformasining buxgalteriya hisobi jarayonlarini avtomatlashtirishdagi funksional imkoniyatlarini tahlil qilish;

– platformani joriy etish va undan foydalanishdagi asosiy muammolarni aniqlash;

– hisob jarayonlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan takomillashtirish yo‘nalishlarini ishlab chiqish.

Tadqiqot ob’ekti sifatida xo‘jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish jarayoni, **predmeti** sifatida esa 1C platformasi asosida hisob yuritishning tashkiliy-uslubiy jihatlari tanlandi.

Adabiyotlar tahlili

Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish masalalari xorijiy va mahalliy olimlarning tadqiqotlarida keng yoritilgan. Xorijiy adabiyotlarda hisob axborot tizimlarining (HAT) nazariy asoslari, ularning boshqaruv qarorlarini qabul qilishdagi roli va ichki nazorat bilan o‘zaro bog‘liqligi asosiy e’tibor markazida turadi. Mualliflarning aksariyati avtomatlashtirilgan tizim hisob jarayonining tezligi va aniqligini oshirishi bilan birga, tizimni noto‘g‘ri sozlash yangi turdagi xatolar va xavflarni keltirib chiqarishi mumkinligini ta’kidlaydi.

MDH mamlakatlari olimlarining ishlarida 1C platformasi ko‘pincha «tipik konfiguratsiya» va «moslashtirilgan yechim» nuqtayi nazaridan o‘rganiladi. Tipik konfiguratsiya tezkor joriy etish imkonini bersa, moslashtirilgan yechim korxonaning tarmoq xususiyatlarini to‘liqroq hisobga oladi, biroq yuqori xarajat va qo‘llab-quvvatlash

murakkabligini talab qiladi. Bu ikki yondashuv o‘rtasidagi muvozanatni topish tadqiqotchilar o‘rtasida munozarali masalalardan biri bo‘lib qolmoqda.

O‘zbekistonda buxgalteriya hisobi sohasidagi tadqiqotlar asosan hisobni milliy standartlar (BHMS) va xalqaro standartlar (XMHS) uyg‘unlashtirish, soliq hisobi bilan moliyaviy hisob o‘rtasidagi farqlar hamda elektron hujjat aylanishini joriy etish yo‘nalishlarida olib borilmoqda. Shu bilan birga, mavjud adabiyotlarda aynan 1C platformasi imkoniyatlarini milliy hisob tizimi talablari va raqamli iqtisodiyot sharoiti bilan birgalikda tizimli o‘rganish yetarlicha yoritilmagan. Mazkur maqola shu bo‘shliqni qisman to‘ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda ilmiy bilishning umumiy va xususiy usullaridan foydalanildi. Xususan, nazariy ma’lumotlarni umumlashtirish uchun tahlil va sintez, hisob jarayonlarini avtomatlashtirilgan va qo‘lda yuritiladigan shakllar bo‘yicha solishtirish uchun qiyosiy tahlil, mavjud muammolarni aniqlash uchun tizimli yondashuv hamda kuzatuv usullari qo‘llanildi. Me’yoriy-huquqiy asos sifatida O‘zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida»gi Qonuni, Soliq kodeksi, buxgalteriya hisobining milliy standartlari va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga oid davlat hujjatlari o‘rganildi.

Amaliy jihatlarni ko‘rsatish uchun savdo faoliyati bilan shug‘ullanuvchi shartli korxona misolida asosiy xo‘jalik operatsiyalarining 1C muhitida aks ettirilishi ko‘rib chiqildi. Mazkur misol tadqiqot uchun tasviriy xususiyatga ega bo‘lib, biror aniq korxona ma’lumotlarini ifodalamaydi.

Asosiy qism

1. Raqamli iqtisodiyot va buxgalteriya hisobining o‘zgarishi

Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi faqat o‘tgan davr operatsiyalarini qayd etish vositasi bo‘lib qolmay, boshqaruv qarorlarini qo‘llab-quvvatlovchi tezkor axborot manbaiga aylanmoqda. Hisob ma’lumotlariga bo‘lgan talab ortib, ularning haqqoniyligi, o‘z vaqtidaligi va to‘liqligi birinchi o‘ringa chiqmoqda. Bu esa hisob jarayonlarini uch yo‘nalishda o‘zgartirmoqda.

Birinchidan, birlamchi hujjatlar elektron shaklga o‘tmoqda. Hisob-faktura, yuk xati,

shartnoma va dalolatnomalarning elektron aylanishi hujjatlarni qayta kiritish zaruratini kamaytiradi hamda inson omili sababli yuzaga keladigan xatolar ehtimolini pasaytiradi. Ikkinchidan, korxonaning barcha bo‘linmalari bo‘yicha ma’lumotlar yagona axborot makonida jamlanmoqda. Natijada bosh buxgalter, moliya direktori va rahbariyat bir xil, yangilangan ma’lumotlar bilan ishlash imkoniga ega bo‘ladi. Uchinchidan, soliq va statistika organlari bilan axborot almashinuvi onlayn shaklga o‘tmoqda, bu esa hisob ma’lumotlarining sifatiga bo‘lgan talabni oshiradi, chunki xatolar tezda aniqlanadi.

Bu o‘zgarishlar buxgalterning kasbiy rolini ham o‘zgartiradi. Muntazam, takrorlanuvchi operatsiyalar avtomatlashtirilgani sari mutaxassisdan hisob siyosatini to‘g‘ri shakllantirish, dastur sozlamalarini nazorat qilish, ma’lumotlarni tahlil qilish va xavflarni baholash kabi yuqori malakali vazifalarni bajarish talab etiladi. Shu sababli raqamli iqtisodiyotda buxgalterning raqamli savodxonligi uning asosiy kasbiy kompetensiyalaridan biriga aylanadi.

2. 1C platformasining funksional imkoniyatlari

1C platformasi korxona faoliyatini avtomatlashtirishga mo‘ljallangan dasturiy tizim bo‘lib, uning buxgalteriya konfiguratsiyasi hisobning asosiy bo‘limlarini qamrab oladi. Platformaning o‘ziga xosligi shundaki, u bir tomondan tayyor tipik yechimlarni taklif etsa, ikkinchi tomondan konfiguratsiyani korxona ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi. Quyida platformaning buxgalteriya hisobi uchun eng muhim imkoniyatlari keltirilgan.

– Hisob siyosatini sozlash. Korxona tanlagan hisob usullari (zaxiralarni baholash, amortizatsiya hisoblash usullari va boshqalar) dastur sozlamalarida belgilanadi va keyingi operatsiyalarda avtomatik qo‘llaniladi.

– Birlamchi hujjatlarni shakllantirish. Kirim va chiqim hujjatlari, to‘lov topshiriqnomalari, kassa orderlari, hisob-fakturalar kiritilgach, tegishli buxgalteriya yozuvlari (provodkalar) avtomatik hosil bo‘ladi.

– Hisob registrlari va hisobotlar. Schyotlar kartochkasi, aylanma-saldo qaydnomasi, oborot-saldo varaqasi, balans va moliyaviy natijalar to‘g‘risidagi hisobot kabi shakllar bir necha soniya ichida tayyorlanadi.

– Davr yakunlovchi jarayonlar. Oyni yopish tartibi doirasida amortizatsiya hisoblanadi,

xarajatlar taqsimlanadi, tannarx aniqlanadi va soliq majburiyatlari shakllanadi.

– Tahlil va nazorat vositalari. Hujjatlarni teskari o‘tkazish, o‘zgarishlar tarixini yuritish, foydalanuvchi huquqlarini cheklash va harakatlar jurnali ichki nazoratni kuchaytiradi.

– Integratsiya imkoniyatlari. Bank-mijoz tizimlari, elektron hujjat aylanishi operatorlari, onlayn kassa va boshqa tashqi xizmatlar bilan ma’lumot almashish hisob jarayonini uzluksiz qiladi.

Mazkur imkoniyatlar hisob jarayonining «hujjat → operatsiya → registr → hisobot» zanjirini yagona tizimda amalga oshiradi. Bu zanjirdagi har bir keyingi bosqich oldingi bosqichdagi ma’lumotlarga tayanadi, shuning uchun birlamchi ma’lumotlarning to‘g‘riligi butun tizim sifatini belgilaydi.

3. Xo‘jalik operatsiyalarini 1C muhitida aks ettirishning amaliy jihatlari

Platformaning amaliy qiymatini ko‘rsatish uchun savdo korxonasining odatiy operatsiyalarini ko‘rib chiqamiz. 1-jadvalda bu operatsiyalar bo‘yicha hisob yozuvlarining qisqacha mantig‘i keltirilgan. Schyot raqamlari O‘zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobi schyotlar rejasiga mos tarzda ko‘rsatilgan; amaliyotda aniq schyotlar korxonaning hisob siyosati va joriy me’yoriy hujjatlar asosida tekshirilishi lozim.

1-jadval. Savdo korxonasi operatsiyalarining hisobda aks ettirilishi (shartli misol)

№	Xo'jalik operatsiyasi	Debet	Kredit	1C hujjati
1	Yetkazib beruvchidan tovar kirim qilindi	2910	6010	Tovarlar kirimi
2	Kirim bo'yicha QQS ajratildi	4410	6010	Tovarlar kirimi
3	Yetkazib beruvchiga bank orqali to'lov qilindi	6010	5110	Hisob raqamidan chiqim
4	Xaridorga tovar sotildi (daromad)	4010	9020	Tovar va xizmatlar realizatsiyasi
5	Sotish bo'yicha QQS hisoblandi	9020	6410	Realizatsiya / hisob-faktura
6	Sotilgan tovarlarning tannarxi hisobdan chiqarildi	9120	2910	Realizatsiya (tannarx)
7	Xaridordan to'lov bank hisob raqamiga keldi	5110	4010	Hisob raqamiga kirim

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, buxgalter faqat birlamchi hujjatni to‘g‘ri to‘ldirishi kerak, tegishli yozuvlar esa dastur tomonidan sozlamalar asosida shakllantiriladi. An’anaviy qo‘lda hisobda har bir operatsiya uchun yozuvni alohida tuzish, so‘ngra uni bosh kitob va registrlarga ko‘chirish zarur bo‘lgan. 1C muhitida esa bitta hujjat bir vaqtning o‘zida bir nechta registrni yangilaydi, shu tufayli oraliq hisob-kitoblar va ularni qayta tekshirish uchun sarflanadigan vaqt sezilarli qisqaradi.

Kassa va bank operatsiyalari, asosiy vositalar va amortizatsiya, ish haqi hamda soliq hisobi bo‘limlarida ham xuddi shunday mantiq amal qiladi. Masalan, asosiy vositalar hisobida obyektni foydalanishga qabul qilish hujjati amortizatsiya hisoblash uchun zarur parametrlarni (boshlang‘ich qiymat, foydali xizmat muddati, hisoblash usuli) saqlaydi, oy yakunida esa amortizatsiya ajratmalari avtomatik hisoblanadi. Ish haqi hisobida xodimlarning ish vaqti, ish haqi tarkibi va ushlanmalar asosida hisoblash varaqalari hosil bo‘ladi, majburiy to‘lovlar esa tegishli me’yorlar bo‘yicha hisoblanadi.

Shuni alohida ta’kidlash kerakki, avtomatlashtirish hisob mazmunini o‘zgartirmaydi: operatsiyaning iqtisodiy mohiyatini baholash, hujjatning to‘g‘ri rasmiylashtirilganligini tekshirish va hisob siyosatini qo‘llash buxgalter mas’uliyatida qoladi. Dastur faqat berilgan ma’lumotlarni berilgan qoidalar bo‘yicha qayta ishlaydi.

4. 1C platformasidan foydalanishdagi asosiy muammolar

Platformaning keng imkoniyatlariga qaramay, amaliyotda quyidagi muammolar tez-tez kuzatiladi:

– dastur imkoniyatlaridan qisman foydalanish. Ko‘plab korxonalar dasturni faqat hujjat chop etish va oddiy hisobotlar uchun ishlatadi, tahliliy va nazorat vositalari esa e’tibordan chetda qoladi;

– hisob siyosati va dastur sozlamalari o‘rtasidagi nomuvofiqlik. Hisob siyosati o‘zgargan taqdirda dastur sozlamalari yangilanmasa, hisob ma’lumotlarida tizimli xatolar paydo bo‘ladi;

– kadrlar malakasining yetarli emasligi. Buxgalter hisob nazariyasini yaxshi bilsa-da, dasturning ichki mantig‘ini tushunmasligi yoki aksincha, dasturda ishlashni biladi-yu, hisob mohiyatini chuqur anglamasligi mumkin;

– ma’lumotlarning sifati. Spravochniklarda takroriy yozuvlar, noto‘g‘ri to‘ldirilgan kontragent rekvizitlari va nomenklatura xatolari hisobot ma’lumotlarining buzilishiga olib keladi;

– axborot xavfsizligi. Foydalanuvchi huquqlarining noto‘g‘ri taqsimlanishi, zaxira nusxalarning muntazam olinmasligi va litsenziyasiz dasturiy ta’minotdan foydalanish jiddiy xavf tug‘diradi;

– me’yoriy hujjatlar o‘zgarishiga moslashish. Soliq va hisob qonunchiligi o‘zgargan hollarda konfiguratsiyani o‘z vaqtida yangilash talab etiladi, aks holda hisobotlar amaldagi shakllarga mos kelmay qoladi.

Bu muammolarning ko‘pchiligi texnik emas, balki tashkiliy xususiyatga ega. Ya’ni dasturni sotib olish yoki o‘rnatish avtomatlashtirishning yakuni emas, balki boshlang‘ich bosqichidir. Tizimning samarali ishlashi hisob jarayonlarini qayta ko‘rib chiqish, mas’uliyatni aniq taqsimlash va xodimlarni muntazam o‘qitishni talab etadi.

5. Buxgalteriya hisobini 1C asosida takomillashtirish yo‘nalishlari

Tahlil natijalariga ko‘ra, raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini 1C platformasi asosida takomillashtirishning quyidagi asosiy yo‘nalishlarini ajratib ko‘rsatish mumkin.

Birinchi yo‘nalish — hisob siyosatini raqamli muhitga moslashtirish. Hisob siyosati hujjatida belgilangan har bir qoida dastur sozlamalarida o‘z aksini topishi kerak. Buning uchun hisob siyosati va dastur sozlamalarini o‘zaro solishtiruvchi nazorat ro‘yxati (чек-лист) tuzish, siyosat o‘zgarganda sozlamalarni yangilashni alohida mas’ul shaxsga yuklash maqsadga muvofiq.

Ikkinchi yo‘nalish — elektron hujjat aylanishini to‘liq joriy etish. Birlamchi hujjatlarni kontragentlar bilan elektron shaklda almashish, ularni dasturga to‘g‘ridan-to‘g‘ri yuklash qayta kiritish bilan bog‘liq xatolarni kamaytiradi va hisobning tezkorligini oshiradi. Bunda hujjatlarning elektron imzo bilan tasdiqlanishi huquqiy kuchni ta’minlaydi.

Uchinchi yo‘nalish — ma’lumotlar sifatini boshqarish. Kontragentlar, nomenklatura va shartnomalar spravochniklarini yagona qoidalar asosida yuritish, takroriy yozuvlarni muntazam aniqlab birlashtirish, tashkilot rekvizitlarini davlat ro‘yxatlari bilan solishtirish hisobot sifatini oshiradi.

To‘rtinchi yo‘nalish — ichki nazorat tizimini kuchaytirish. Foydalanuvchilarning rollari va huquqlarini vazifalarga qarab taqsimlash, muhim hujjatlarni o‘zgartirishni cheklash, oyni yopgandan keyin oldingi davrga o‘zgartirish kiritishni taqiqlash hamda harakatlar jurnalini muntazam tahlil qilish nazoratning samaradorligini oshiradi.

Beshinchi yo‘nalish — boshqaruv hisobi va tahlilni rivojlantirish. 1C dagi hisob

ma’lumotlari asosida rentabellik, aylanma mablag‘lar, debitor va kreditor qarzdorlik muddatlari bo‘yicha tahliliy hisobotlarni shakllantirish rahbariyatga tezkor qaror qabul qilish imkonini beradi. Shu orqali buxgalteriya funksiyasi qayd etishdan tahlil va maslahat berishga qarab kengayadi.

Oltinchi yo‘nalish — XMHS ga o‘tishga tayyorgarlik. Xalqaro standartlar bo‘yicha hisobot tayyorlash uchun ma’lumotlarni bir nechta hisob standarti (milliy va xalqaro) bo‘yicha parallel yuritish, schyotlar rejasini va tahliliy kesimlarni oldindan moslashtirish lozim. 1C platformasining tahliliy hisob imkoniyatlari bu jarayonni soddalashtiradi, biroq buning uchun hisob yuritish tuzilmasini avvaldan puxta rejalashtirish talab etiladi.

Yettinchi yo‘nalish — kadrlar salohiyatini oshirish. Buxgalterlarni nafaqat hisob qoidalariga, balki platformaning imkoniyatlari, ma’lumotlar tahlili va axborot xavfsizligiga o‘rgatish, korxona ichida dasturiy ta’minot bo‘yicha mas’ul mutaxassis belgilash tizimning barqaror ishlashiga xizmat qiladi.

2-jadval. Takomillashtirish yo‘nalishlari va kutilayotgan natijalar

№	Yo'nalish	Kutilayotgan natija
1	Hisob siyosatini dastur sozlamalariga moslashtirish	Hisob qoidalarining bir xil qo'llanilishi, tizimli xatolarning kamayishi
2	Elektron hujjat aylanishini joriy etish	Hujjatlarni qayta kiritish xatolarining kamayishi, vaqt tejalishi
3	Ma'lumotlar sifatini boshqarish	Hisobotlar ishonchliligining oshishi
4	Ichki nazoratni kuchaytirish	Suiiste'mollik va tasodifiy xatolar xavfining pasayishi
5	Boshqaruv hisobi va tahlilni rivojlantirish	Qarorlarning tezkor va asoslangan qabul qilinishi
6	XMHS ga o'tishga tayyorgarlik	Xalqaro hisobotlarni tayyorlash jarayonining soddalashishi
7	Kadrlar salohiyatini oshirish	Dasturdan to'liq va to'g'ri foydalanish darajasining oshishi

Keltirilgan yo‘nalishlar o‘zaro bog‘liq bo‘lib, ularni izchil amalga oshirish eng yaxshi natija beradi. Masalan, ma’lumotlar sifati bo‘yicha ishlar elektron hujjat aylanishidan oldin bajarilishi lozim, aks holda xatoli ma’lumotlar tizim bo‘ylab tezroq tarqaladi. Shuningdek, ichki nazorat choralari boshqaruv tahlili uchun ishonchli asos yaratadi.

6. Joriy etish bosqichlari bo‘yicha tavsiyalar

Korxonalarda 1C asosidagi hisobni takomillashtirish bo‘yicha ishlarni quyidagi izchillikda amalga oshirish tavsiya etiladi. Dastlab joriy holat tahlil qilinadi: qaysi hisob

bo‘limlari avtomatlashtirilgan, qaysilari hali qo‘lda yuritilayotgani, qanday muammolar mavjudligi aniqlanadi. Keyingi bosqichda hisob siyosati va dastur sozlamalari solishtirilib, aniqlangan nomuvofiqliklar bartaraf etiladi. Uchinchi bosqichda spravochniklar tozalanib, foydalanuvchilar huquqlari qayta ko‘rib chiqiladi. To‘rtinchi bosqichda elektron hujjat aylanishi va tashqi tizimlar bilan integratsiya yo‘lga qo‘yiladi. Yakuniy bosqichda xodimlar o‘qitiladi, natijalar monitoring qilinadi va jarayon davriy ravishda takomillashtirib boriladi.

Tavsiya etilgan izchillik katta xarajatsiz, mavjud resurslar doirasida ham qo‘llanilishi mumkin. Ayniqsa kichik biznes korxonalari uchun avvalo ma’lumotlar sifati va hisob siyosatini sozlashga e’tibor qaratish, keyinchalik esa murakkabroq integratsiya va tahlil vositalariga o‘tish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi. Birinchidan, raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi qayd etish funksiyasidan tahlil va boshqaruvni qo‘llab-quvvatlash funksiyasi tomon rivojlanmoqda, bu esa hisob ma’lumotlarining sifati va tezkorligiga bo‘lgan talabni oshirmoqda. Ikkinchidan, 1C platformasi hisob siyosatini sozlash, birlamchi hujjatlar asosida yozuvlarni avtomatik shakllantirish, registr va hisobotlarni tayyorlash hamda ichki nazoratni yo‘lga qo‘yish imkonini beradi. Uchinchidan, platformadan foydalanishdagi asosiy to‘siqlar texnik emas, ko‘proq tashkiliy xususiyatga ega: hisob siyosati va sozlamalar nomuvofiqligi, ma’lumotlar sifatining pastligi, kadrlar malakasi va axborot xavfsizligi masalalari.

Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi:

– korxonalarda hisob siyosati va dastur sozlamalarining muvofiqligini davriy tekshirish tartibini joriy etish;

– birlamchi hujjatlarning elektron aylanishini kengaytirish va ma’lumotlar sifati bo‘yicha yagona qoidalar belgilash;

– foydalanuvchi huquqlarini taqsimlash va harakatlar jurnalini tahlil qilish orqali ichki nazoratni kuchaytirish;

– boshqaruv hisobi hisobotlarini shakllantirib, ularni rahbariyat qarorlarida foydalanishga yo‘naltirish;

– XMHS ga o‘tish rejasida tahliliy hisob tuzilmasini oldindan moslashtirish;

– buxgalterlarning raqamli kompetensiyasini oshirish bo‘yicha muntazam o‘quv dasturlarini tashkil etish.

Mazkur takliflarning amalga oshirilishi korxonalarda hisob jarayonlarining shaffofligi, ishonchliligi va samaradorligini oshirib, raqamli iqtisodiyot talablariga mos hisob tizimini shakllantirishga xizmat qiladi. Kelgusi tadqiqotlarda aniq korxonalar kesimida 1C joriy etishning iqtisodiy samaradorligini miqdoriy baholash va soha xususiyatlarini hisobga olgan holda tavsiyalarni kengaytirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida»gi Qonuni (2016 yil 13 aprel, O‘RQ-404-son).

2. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (2019 yil 30 dekabr, O‘RQ-599-son), amaldagi tahriri.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi Farmoni (2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son).

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»gi qarori (2020 yil 24 fevral, PQ-4611-son).

5. Buxgalteriya hisobining milliy standartlari (BHMS), O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan tasdiqlangan.

6. Xo‘jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy-xo‘jalik faoliyatining buxgalteriya hisobi schyotlari rejasi va uni qo‘llash bo‘yicha yo‘riqnoma (O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi).

7. International Financial Reporting Standards (IFRS). IFRS Foundation, London.

8. 1C kompaniyasining rasmiy texnik hujjatlari va foydalanuvchi qo‘llanmalari: https://1c.ru va https://1c.uz.